

A régi Maros-meder rejtélye

A makói öreg iskola falai állnak még

Fotó: Bogoly József Ágoston

Makó kortárs prózaíróit adott a magyar irodalomnak. Jámorné Balog Tünde Árapály a Vizes utcán című novellafüzere varázslatos élményt nyújt az olvasónak. A Széphalom Könyvműhely kiadásában idén megjelent novel-láskötet az anekdotikus elbeszélések és a tárcanovellák hagyományába illeszkedik. Rokonvilága Tömörkény és Móra írásművészetében, a mai szegedi tárcairodalomban, az újságban publikáló Szív Ernő, Podmaniczky Szilárd és Farkas Csaba írásaiban is felfedezhető. Milyen a jó tárcia és a hozzá közel álló novella? Az előbeszéd oldott hangnemében szól. Történetmondása atmoszférát tölt a mondatokba. Irodalmi közjátékkal, hangulatokkal szövi át a változásba tűnő dolgokat.

A Maros-meder változása, az áradások rakoncátlansága mély nyomokat hagyott az emberek emlékezetében. Jámorné Balog Tünde írói világában az esőnek, a víznek, Medárdnak, a Maros makói medertitkának és a fölötté hűződő régi makói Vizes utcának fontos szerepe van. Ez az utca ma Mikes Kelemen nevét viseli. A néhai Vizes utca és környéke a mai Mikes utca alatti időrétegekkel, a régi emberekkel él együtt. Az ősi Maros-mederre települt makói utca eleje a templomterrel szomszédos. Ha felmegyünk a makói református őtemplom fehér tornyába, délnyugati irányban fölülről látjuk a régi Maros-meder titkát őrző legendás utcákat.

Makói diákként 1877 és 1880 között a református algimnáziumba

menet naponta a Vizes utca sarkánál gyalogolt el Tömörkény István. A makói öreg iskola falai állnak még. Az idő vándorai itt még ma is visszanéznek ránk. Ahol Jámorné Balog Tünde könyvében a régi Maros-meder fölül épült makói utca kis történeti életre kelnek, ott folyó homok mozog a régi Maros-meder alatt. Sodorvonalán mindenből, még a széttört kaleidoszkóp tükröcse-reiből is az emlékezet és a megélt idő éled újjá. A régi Maros-meder alján, a mélyben áramló homokfolyam vajon hová ömlik? Talán éppen a Styx nevű mitológiai folyóba? Vagy inkább a holtak lelkeit feledésbe burkoló Léthé, a felejtés mitikus folyója felé lejtene ez a környék? Errefelé alakul ki a Maros-víz mitológiája? A Vizes utcai líder-

ceket újraidézó írárok között a Homokfolyó című novellának kulcsszerepe van. Hangneme egyszerre történelmi és misztikus. „Régi térképeken látható, hogy a Maros nagy, patkó alakú kanyarral kerülte meg az őtemplom sövényfalú fatornyos elődjét, a Hold utcán jött, és két sarokkal idebb, a Vizes utcán tért vissza mostani folyásához.” Romok a mélyben. A múltból átszólhangzott töredékhangok novellafüzérre formálódtak. A Vizes utcai csodák c. elbeszélést az írói képzelet pillanatkezei teszik izgalmassá.

A világhírű argentin író, Jorge Luis Borges megírta a Funes, az emlékező című novelláját, ez a mű azóta az emlékezet példaszerepét képviseli korunk világ-irodalmában. Krúdnyán az idő

reflexiójára épülő írásmód maig lenyűgözi az olvasókat. Jámorné Balog Tünde novellái is bővítik az irodalmi megértés lehetőségét. Az Árapály a Vizes utcán című novellafüzér Meridián című ciklusát érdemes kitüntetett figyelemmel olvasnunk. A jelen és múlt egyidejűségét, a tervező ember és a bevégző sors kapcsolatát érzékeltetik a földmérő Giba Antal és a prédikátor Szirbik Miklós alakját megörökítő írárok. Az olvasó a jelenbe írt múlttal találkozik. A Vizes utca az ódon világ mának szóló üzenetét hordozza. A Vizes utcai lídercek című novellaciklus tagjai közül a Niobé gyermekei című mester-novella kezdő hangütése felejtethetetlen: „Juharlevelék arany szőnyegén sétálok haza az iskolából, és a füstszagú esti párán át olyan valószerűtlen a világ, mintha képzeletem festené rá az alkonyi égre, a Világvégeház mégis valódinak látszik a Vizes utcát lezáró óriási filmvászonon. Ám, ha figyelmesen nézem, akkor látom, hogy néhol meggyűrődik, aztán kisimul az előtte lógó avartűz hője és a mögötte tátongó úr hidege által keltett légmegmozgások hatására. Gondos kezek időnként cserélik a képet.”

A múlt arcára formálódik a saját idő és tapasztalat. A futólag felbukkanó dolgok vágyódást keltő hangulatot keltenek az emberben. A múlt időt az elbeszélés, a novella gondozza tovább. Anekdotikus, élőmúltas irodalom születhet. Magas színvonalon kifejeződött ez Krúdy Gyula műveiben és Márai Sándor Szindbád hazamegy című regényében. A Makón élő Jámorné Balog Tünde írásművészetét új színekkel gazdagította az emlékezés és felejtés prózavilágát, a magyar novella hagyományát.

BOGOLY JÓZSEF ÁGOSTON, FÖLDEÁK

A községi gondolat

Ha valaki eddig kételkedett volna Orbán Viktor úr zsenialitásában, emberi és politikusi nagyságában, az a napokban csattanós választ kapott erre a kérdésre magától az érintettől. Olyan gondolatokkal, ötletekkel örvendeztette meg híveit, illetve lepte meg az őt nem eléggé csodálókat, hogy csak na! De miről is van szó? Községi beszédében a privatizációról szólván többek közt ezt mondta: „Ha a privatizáció szabályos volt, mögötte nem volt vagy nem bizonyítható a korrupció, de nemzetgazdasági érdekből egy bizonyos vagyontárgynak állami tulajdonba kellene lennie, akkor azt kell mondani a tulajdonosnak, hogy legyen kedves, adja vissza”. Hogy ez milyen egyszerű és nagyszerű, hogy erre korábban még nem jött rá senki! Mennyi hercehurcától lehetett volna megkímélni az ártatlanul szenvedő emberiséget!

Például a franciák 1789-ben odamehettek volna XVI. Lajoshoz azzal hogy: „Ide figyelj, Lajos, az államadósság kissé magas! Hiába érvényes és korrupciómentes a te és a hűbéreseid vagyona, a nép és az állam érdeke úgy kívánja, hogy legyetek kedvesek, és adjátok vissza azokat a köz javára”.

Ami múlt, elmúlt, kanyarodjunk vissza a mához! Mi van, ha a jogos tulajdonos mégsem hallgat a szép szóra? Mondhatjuk neki: „Ha én egyszer kinyitom a számat, ha én egyszer elkezdek beszélni!” Ugyanis egy kis vaj mindenkinek van a fején. Talán Marx mondta, talán nem, vagy a régi görögök, hogy a tulajdon lopás. Mint minden marhaságban, ebben is van valami. Ám, ha mindezek ellenére sem adja vissza az illető a jogosan privatizált vagyont, én bizony nem tudom, mit kellene tenni.

Bezzeg Orbán úr, ő biztos tudja, naná, hogy tudja!

MÉHES JÁNOS, SZEGED

Az állam szerepe

Ki ne hallott volna Mátyás királyról, akit a nép nagyon szeretett, de akit a hatalmaskodó urak is megfélemlen, „tiszteltek”. Lehet, hogy királyunkat a népszerűt vezetelte, de lehet, hogy csak egy okos megfontolás: ha a birkát nyírni akarod, etetni is kell. Manapság is gondolhatnánk erre a szemponton, mert ha a gazdag mohó, akkor az úgazdag százszor inkább az. Nálunk pedig nagyon-nagyon gyorsan lezajlott az, amit általában eredeti tőkefelhalmozásnak neveznek.

Számomra ma bizonyos megálapítások hamisan csengenek. Sok helyről hallhatjuk – de mindig ugyanarról az oldalról –, hogy önkényes állami beavatkozások helyett Magyarországot rábízzuk a szabad versenyre, s főleg a gazdaságot, mert az önjáró. Ehhez mindig hozzátesszük: „az állam a legrosszabb tulajdonos”.

Aki ezt mondja, talán maga sem hisz benne, hiszen az orra előtt prosperálnak a jól vezetett állami cégek a nagyvilágban is és itthon is. Ezek szinte kiverik mindenki szemét, de látásukhoz (sürgősen és önértzetesen) le kellene venniük a szemellenzőt! Nem az állami vállalatok rosszak, hanem a jelenleg kinevezett vezetők, akiket ún. „más” szempontok alapján ültettek oda. Sajnos az „állam-gyengítési” elméletek is prosperálnak, ami arra szoktatja az államot, hogy elhárítson magáról minden felelősséget, (így könynyebb!), és úgymond a „lovak köze dobja a gyeplőt”, ami bizonyos fokú anarchiához vezet.

Jók-e az anarchikus, zűrzavaros állapotok? De még mennyire! Jók is, kíváncsok is, de nem a többségnek, és nem a dolgozó töme-

geknek, hanem – kíméletesen mondva – a szerencsések, az ügyesek számára. A zavarosban lehet igazán halászni. Ilyen körülmények között tudnak az erők és kiváltságosok jól „kaszálni”.

Azt minden szegény elmondja halkan vagy félhalkan, hogy a burzsujon nincs mit szeretni. Én hozzátesszem: a burzsujon nincs mit védeni sem, anélkül is elég nagy a hatalma. Csak a kicsik és kiszolgáltatottak szorulnak védelemre. Ezt képes és hivatott megtenni az állami rend. Ma, mivel nincs elég pénz, szegényt látva az állam legfeljebb félrefordíthatja a fejét. Az a legnagyobb baj, hogy a védelmező állam szegényedik, gyengül. A munkás önvédelemre nem képes. A kiszolgáltatott és megalázott magyar munkás fél a munkanélküliségtől, ezért sok munkahelyen még a saját kis szakszervezeteiket sem merik megnevezni, nemhogy politikai céllal (ez lenne a méltó!), hanem még szűk érdekvédelmi céllal sem. Mondogadjuk, ismételtetjük, hogy igazságos Magyarországot akarunk. Ez felesleges. A népnek van szeme. Magától is észreveszi majd, ha tényleg igazságossá lett az ország.

Végül dicsérem a kormányt: jól látja, hogy mindez (a gyengélek megvédése a kiskirályokkal szemben) az állam feladata. Pont emiatt lenne szükség gazdag, erős államra, amelyik szilárdan markában tartja a kulcsfontosságú gazdasági vállalatokat. A nép szeretné, ha szigorú elvi alapon álló, kérlelhetetlen erkölcsű, nétan még önzetlen vezetőket is látna az állam és vállalatai élén.

KÖVÉR KÁROLY, SZEGED

NAPI SZOLGÁLTATÓ, KULTURÁLIS PROGRAMAJÁNLÓ

TAXI 3 333-333

VÁSÁRHELY MOZAIK MOZI

16 óra: *Csutak és a szürke ló*; 17.45 óra: *Kicsi kocsi: Tele a tank!*; 20 óra: *A repülő török klánja*.

SZENTES

15.30 óra: *Aviátor*. Színes amerikai-japán-német film; 17.30 óra: *Csontdaráló*. Színes amerikai filmvígjáték; 20 óra: *Farkasok birodalma*. Színes francia akcióthriller. PITVAROS 19 óra: *Madagaszkár*.

KÖZÉLET SZEGED

A Széchenyi téren Student Start Fesztivál 15–21 óra: Nu Line, DJ Team, Meteorosok, tűzsonglörök, koris-, deszkásbementők, civilbemutató, masszázssátor, hennázás, utcaszínház, graffiti; Koncertek: 15 óra: Fun 10; 17 óra: Gawx; 18.30 óra: Tepsy-Épség; 20 óra: Atomtorta.

Az ifjúsági házban (Felső Tisza part 2.) 16 órától Nefelejcs Nyugdíjasklub; Klubvezető: Sikula Szabolcs

A Nemzetiségek Házában (Osztróvszky u. 6.) 13 óra: görög nyelvi óra; 15 óra: lengyel nyelvi óra; 16.30 óra: örmény nyelvi óra.

A Somogyi-könyvtár gyermekkönyvtárban 15 óra: Ne tartsd titokban! címmel az országos Nagy Könyv-programhoz kapcsolódva gyerekek, könyvtárosok, nyugdíjasok mesélnek kedvenc olvasmányaikról.

Az Alsóvárosi Kultúrházban (Rákóczi u. 1.) 16 óra: dr. Pataki Márta Ágnes ügyvéd ingyenes jogi tanácsadása.

A máltai játszóterén (Retek u. 2-4.) 16 óra: dia- és filmvetítés. **A Bálint Sándor Művelődési**

Házban (Temesvári krt. 42.) 17 óra: 25 éve alakult meg a szegedi Galaktika Klub. Előadások: Trethon Judit: A magyarországi sci-fi-mozgalom indulása és élete. Erdődi Károly: A szegedi sci-fi-élet kezdetei. Az előadások után Kiss Ernő nyitja meg a kiállítást, amelyen az utóbbi huszonöt év országos sci-fi-mozgalomának relikviáit tekintheti meg a közönség – képek a klubokról, diavetítés, fanzinok (Androméda, Metamorfi, Szuperhőv, Vega, stb.), tábori fotók.

A Közéleti Kávéház rendezvénye a **Bartók Béla Művelődési Központ dísztermében** 18 óra: 15 éves az Aphrodite. Dívathemutatóval egybekötött rendezvény születésnap. Vendég: Héjja Zsoltné, Éva cégvezető. Közreműködnek: Canticum Kamarakórus, vezényel Gyüdi Sándor, Forgó Diana Napsugár iparművész, Ottó Ildikó tanár, Komonyi Zsuzsa (ének), Papp János jellemezgető, Tóth Károly önkormányzati képviselő, a Toledói Baráti Egyesület elnöke. Házigazdák: Szeberényi Klára és Fülep László, az MTV műsorvezetői.

ALGYÓ A faluházban (Búvár u. 5.) 10 óra: Fiesta tánciskola (Pálkövi Lujza); 15 óra: hit- és lélekklub (Nemes Nagy Rózsa);

HÓDMEZŐVÁSÁRHÉLY a Hódtoi Sportcsarnok előtt: az Eötvös család ifjabbik generációjának bemutatója 18-ig, péntek 18 óra, szombaton 15 és 18 óra, vasárnap 15 óra.

KONCERT és BULI SZEGED A Coco Club & Caféban (Híd u. 6.) 22 óra: Retro party: DJ Sindel (meglepetések). **KIÁLLÍTÁS**

SZEGED

A Délmagyarországi Áramszolgáltató Részvénytársaság székházában (Klauzál tér 9.) megnyílt: Nánay Szilárd festőművész kiállítása. A tárlat megtekinthető: szeptember 16-ig, hétköznapokon 10 órától 18 óráig.

A Bartók Béla Művelődési Központ B galériájában (Vörösmarty u. 3.) megnyílt: Balikó András szobrászművész Harangjáték bábokkal című kiállítása. A tárlat megtekinthető: szeptember 23-ig, munkanapokon 10 órától 18 óráig.

Olasz Kulturális Központban (Dugonics tér 2.) megnyílt: XXXIII. Nyári Tárlat. Megtekinthető: szeptember 16-ig, hétfő kivételével naponta 10 órától 18 óráig.

Az Alsóvárosi Kultúrházban (Rákóczi utca 1.) megnyílt: Laczkó Cseppel Éva zseniálból készült figuráinak kiállítása, valamint dr. Apró Ferencné festménykiállítása. Mindkét tárlat megtekinthető: szeptember 23-ig, hétköznap 10 órától 18 óráig, szombaton 10 órától 13 óráig.

A Móra Ferenc Múzeumban (Roosevelt tér 1-3.) látható: Úton-útfele... Múzeumi kutatások az M5-ös autópályára Csongrád megyei szakaszán. Nyitva: december 31-ig; a Bäck Manci – Az elfeledett fotográfus című kiállítás. Nyitva: szeptember 25-ig, valamint Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök 75. születésnapja alkalmából rendezett Egy püspöki szolgálat emlékei című kiállítás. A tárlat szeptember 30-ig tekinthető meg, Vlasics Károly festőművész (1882–1968) emlékkiállítás. Látható: december végéig. Hétfő szünnap.

MAKÓ A József Attila Múzeumban (Megyeházi u. 4.) megnyílt: A Makói Művésztelep zárókiállítása. Nyitva: szeptember 19-ig, hétfő szünnap.